

Dolní Paseky u minerálního pramene.

Zajímavá místa Karlovarského kraje – Paseky na Ašsku

Stanislav Wieser, Karlovy Vary

Zakládání sídel na Ašsku bylo někdy od 12. století provázáno vytvářením pasek pro zemědělskou obživu. V nadmořské výšce mezi 600–700 metry ovšem nebyla zemědělská činnost hlavním důvodem kolonizace hraničních vrchovin. Kromě zájmu o výnos z lesních porostů bylo důvodem k pronikání do vrchovinných neosídlených krajin hledání rud a vzácných nerostů. Ašsko nebylo významným hornickým revírem, ale o vzniku sídelních mýtin máme zde toponomastické doklady. V místních, původně německých názvech se opakovaně vyskytuje slovo *reuth*, tedy mýtina, paseka. Trojice pasekářských osad, dnes místních částí Aše, vznikla na horním toku Bílého Halštrova (*Elster*). Nejstarší je zmínka z roku 1291 o vsi *Oberreuth* (Horní Paseky) a v logické návaznosti *Unterreuth* (Dolní Paseky). V poloze mezi nimi je zmíněn až v roce 1395 *Wernersreuth* (Verněřov – Vernerova mýtina). Všechny tyto paseky, jak se můžeme domnívat, vznikaly ve vzájemné vazbě a přibližně ve stejné době předcházející

datovaným zmínkám o nich. Podívejme se při výletech do krajiny pasekářských osad, jak vypadají po staletích.

K Verněřovu se vztahuje povolení těžby zlato, stříbro, cín a jiné nerosty, vydané roku 1490 králem Vladislavem Jagelonským. Nevýznamné cínové ložisko bylo vyčerpáno již počátkem 18. století. Terénní stopy jsou dosud patrné v lese Na Pískách (původní název Zinnberg), kde jsou pozůstatky nejen dávné těžby, ale je tu jakoby čerstvý, malý zbytek odvalu po geologickém průzkumu v letech 1954–1958. Při hledání uranového ložiska byly odtud raženy štoly, z nichž jedna sahala až na hranici s tehdejší Německou demokratickou republikou, opačným směrem až pod kostel v Mokřínách, jiná dávnejší končí dle tradovaných sdělení ve sklepe bývalého hostince Beilschmidt. Ten se stal za poválečného vlastnictví Špreňarů hornickou krčmou pro krátké období uranového průzkumu. Restaurace „U Špreňarů“ byla provozována ještě v prvním desetiletí našeho tisíciletí. Zanikla jako poslední z někdejších

- ▲ Verněřov, rybník na Bílém Halštrovu s domy Verněřova na obzoru.
- ▲ Důlní odval v lese u přírodní památky Verněřovské doly.

devíti hostinců v blízkém okolí. Ještě rychleji zanikly v údolí Bílého Halštrova stoupy na drčení rudy, pozdější mlýny, kterých bylo v okolí sedm.

O historii dolů a sídel vzniklých zde na pasekách, nyní v blízkosti města Aše jako jeho součástí, jsou zapsány údaje na pěti informačních tabulích s logem organizace „Smrčiny“. Výchozí bod okruhu je u tabule u křižovatky s autobusovou zastávkou linky z Aše do Verněřova, u bistra Fichtl. Procházejí tudy cyklotrasy od Aše, Dolních Pasek i Horních Pasek s napojením na Bad Brambach a Bad Elster v Německu. Nabízejí mnoho variant putování Ašskem na kole i pěšky. Nejprve nabízím popis jednoho okruhu pro vzbuzení zájmu o krajinu kdysi „na okraji“.

Vydejme se do ašských „pasek“ k nahlédnutí do jejich zajímavého prostředí. Za opuštěným domem bývalého hostince Beilschmidt,

později „U Špreňarů“, odbočuje cesta na návrší k přírodní památce Verněřovské doly (50.2225833N, 12.2424167E). Ochrana se vztahuje na unikátní ložisko fosfátového pegmatitu s cínovým a lithiovým zrudněním a výskytem pestrých minerálů. Rozsah zrudnění však není v současnosti důvodem k vytěžení ložiska. Přírodně je to neutěšené místo, kde na palouku sběratelé nerostů těží z „chráněné“ haldy něco do svých sbírek, něco na prodej. V lesním porostu je zábradlím ohraničen zaslepený komín šachty a v okolí jsou dávno již zarůstající odvaly. Výlet může odtud pokračovat neznačenou lesní cestou k turisticky žlutě značené silnici s rozcestníkem Na Pískách na cyklotrase č. 2062 a potom k osadě Horní Paseky.

Do Horních Pasek ovšem můžeme dojet autobusem z Aše. V přístřešku zastávky si prohlédneme reprodukce historických pohledů na domy někdejší vsi, na jejímž místě pod vrchem Stráž najdeme lesní porost se zarůstajícím rybníčkem a pozůstatek aleje ke hřbitovu. Jen vymýčená plocha hřbitova, zapadlé náhrobky a dřevěný kříž uprostřed připomíná, kde stála ves *Oberreuth*. Nynější Horní Paseky jsou v místě původního stanoviště roty pohraniční stráže, kde v době pobytu sovětských vojsk od roku 1968 po okupaci Československa byla pro ně vybudována kasárna. Na tom místě jsou zrekonstruovány obytné budovy, v nichž žije většina z nynějších přibližně 70 obyvatel této sídelní části Aše. Domky, původně určené pro důstojníky sovětské armády, přešly do vlastnictví převážně rekreantům. V technickém parku kasáren byla vybudována Farma Horní Paseky, poskytující i ubytování pro hosty.

Nenápadné návrší Stráž s věží pro někdejší vojenské hlídky je blízko vrcholového kamene v nadmořské výšce 717 m. Pro skvělý kruhový rozhled není nutné vystoupit na rezavějící strážní věž, která je v internetové mapě označována jako rozhledna. Svištivý zvuk třech větrných elektráren umocňuje pocit ztracenosti v prostoru nad dalekými obzory. Na nich mezi vrchy nejsnadněji lze poznat Háj (758 m) severně od Aše. Na západě, na pozadí Fichtelgebirge, jsou rozeznatelné stožáry větrníků

v Bavorsku, na východě větrníky na okraji Krušných hor, kde pro určení méně výrazných vrcholů se hodí aplikace PeakFinder v mobilu. V jižním až jihovýchodním směru stojí blízké svahy a vrcholy přírodního parku Halštrov. Prostorem tady nezní v pocitech jen svist vrtulí – mystik by to označil jako ozvěnu z neznáma.

Ze Stráže je možné vydat se neznačenými cestami severo-západo-západním směrem do Dolních Pasek. Cestou je zajímavé zastavení u kaple svatého Huberta a svatého Jiří. Kaple byla postavena na nově vybraném místě v roce 2007 donátory Jiřím a Jiřinou Červenkovou a je vysvěcena pravoslavnou církví – tady, kde na pomezí rekatolizovaných Čech přes 300 let žili převážně protestanti. Přišli jiní lidé se svou vírou. U kaple stojí altán a informační tabule. Pro cyklisty vede ke kapli cyklotrasa č. 2062 od křižovatky na silnici pod osadou Horní Paseky. Sestup do Dolních Pasek, vzdálených 1,5 km, vede neznačenou polní cestou s výhledem k Háji.

Dolní Paseky mají také autobusové spojení z Aše. Vyhledávaným cílem ve vsi, proměněné převážně v chatařskou a chalupářskou osadu, je minerální pramen. Vyvěrá v pavilonu na břehu Bílého Halštrova na turisticky zeleně značené cestě. Stavba ve stylu drobné lázeňské architektury pochází z roku 1930, ale využívání pramene se předpokládá od nepaměti. Přístup do suterénu pavilonu vede ze dvou stran po schodištích, otevírací doba je od května do října od 7 do 20 hodin, v ostatním období roku od 8 do 18 hodin. Pavilon je příjemným odpočinkovým místem.

Do rekreační oblasti patří ještě níže po proudu Halštrova stejnojmenná chatová osada u vodní nádrže původně postavené pro přívod technologické vody do Aše. Nádrž je nyní soukromým majetkem v oplocení. Historické hrázdné domy vesnického osídlení připomíná dům u pěšiny vedoucí od pavilonu pramene k turistickému přístřešku u silnice.

-
- ▲ Horní Paseky, alej ke hřbitovu.
  - ▲ Stráž, výhled k Háji.
  - ▶ Kaple sv. Huberta a sv. Jiří mezi Horními a Dolními Pasekami.

- ▲ Interiér pavilonu minerálního pramene.
  - ▲ Dolní Paseky, smírčí kříž.
- Všechny fotografie Stanislav Wieser.

Při okružním výletu po sídlech založených na pasekách se budeme vracet po zelené značené cestě do Verněřova. Vzpomínám na příhodu z roku 1981, kdy jsme tudy přes Dolní Paseky šli s kamarádem Standou Burachovičem. U mostu přes Bílý Halštrov jsme hledali smírčí kříž podle údajů z německé literatury. Když Standa hledal u říčky, vyšel jsem výše po cestě a potkal místního člověka – byl to Němec. Pokoušel jsem se vysvětlit mu, co hledáme, ale moje výslovnost specifického německého slova pro takový typ kříže – *Sühnekreuz* – byla zřejmě chybná. Když vstoupil Standa do hovoru „egerlandsky“, muž se rozhovořil a sdělil nám, že ten kříž je zakopán. Později jej vyzvedli a postavili naši přátelé z ašské Skupiny zájemců o smírčí kříže, jak se původně jmenovala Společnost pro výzkum kamenných křížů při Muzeu Aš.

Po zeleném značení, pojmenovaném nyní „Stezka Českem“, dojdeme k té opuštěné restauraci, kde jsme nastupovali k Verněřovským dolům. Délka popsané trasy až k zastávce autobusu ve Verněřově je necelých 10 km. Můžeme se hned, nebo někdy příště, vydat na pokračování výletu, pokud nás zdejší krajina k němu láká.

U bistra Fichtl je popsán okruh na informačních tabulích již zmíněných při nástupu na předchozí výletní okruh. Pokračujeme z Verněřova nejprve vsí k jihu. Můžeme se zastavit na revitalizovaném hřbitově, před nímž stojí obnovený pomník padlých v 1. světové válce. Na zelené turistické značení se napojíme u nádrže, rybníka Verněřov. Značená cesta pokračuje jižním směrem k zaniklému Hornímu mlýnu nedaleko rozcestníku U Marty (odtud odbočuje lesní cesta k vile Marta), dále na odbočku k prameni Bílého Halštrova (*Elsterquelle*, odbočení tam a zpět 3 km). Návratová část okruhu se odpojuje od zeleného značení u turistického přístřešku Záhoř a dál vede po cyklotrasách č. 2062 a 2060 zpět do Verněřova (tento okruh má délku včetně odbočení 11 km). Na trase po severozápadním úbočí vrchu U Vápenky (733 m) se otevírá jeden z nejpůvabnějších výhledů přes zarůstající paseky v údolí Bílého Halštrova na krajinu Ašska s dominantním Hájem. ■